

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Даниела Любенова Колева,
член на научно жури в конкурс за заемане на академичната длъжност ПРОФЕСОР
по професионално направление 2.1 Филология
(Антропология на българите. Български фолклор),
обявен от СУ „Св. Климент Охридски” в ДВ бр.54/29.06.2021 г.

Относно: научната продукция, представена от участника в конкурса доц. д.н. Николай Георгиев Папучиев

I. Обобщени данни за научната продукция и дейността на кандидата

Доц. д.н. Николай Папучиев участва в конкурса за професор по ПН 2.2 Филология (*Антропология на българите. Български фолклор*) с две монографии, една студия и две статии – всички на български език, издадени през последните три години. Представените трудове, както и академичната дейност на кандидата, са в пълно съответствие с тематичната област на конкурса.

II. Оценка на научните резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция

Приносите на доц. Папучиев са в областта на антропологията на съвременни форми на масовата и популярната култура: музеи, кино, туризъм, празници и фестивали. Монографията *Музеят – възможен и невъзможен. Предизвикателства на масовата култура, стратегии на пазара и носталгично помнене на миналото* (2019) разглежда големите разкази и пазарните стратегии на музеите в съвременната ситуация на индивидуализирано културно потребление. Авторът се интересува от трансформирането на “високи” сюжети от националната история и култура в конструкти за всекидневна употреба посредством интегрирането им в различни по характер и насока музейни разкази. Този процес е проследен върху няколко типологично различни казуса, разработени въз основа на теренни проучвания, които придават много добра емпирична плътност на изследването и приносна стойност на неговите резултати. На примера на музея на братя Грим в Касел, този на Жулиета във Верона и на баба Илийца в с. Челопек Папучиев проследява засрещането на

каноничния разказ и популярната култура. Последната преобръща семиотичния код на оригиналите, придавайки им друг вид легитимност. Те произвеждат свои послания като възпроизвеждат фрагменти от високия национален разказ и/или литературен канон чрез изразните средства на популярната култура. Разкриването на интерпретативните механизми, чрез които културните артефакти артикулират и оестествяват политически идеи, е несъмнен принос на автора. Във втората част на книгата този подход е успешно приложен към анализа на инициативите за музеификация на комунизма в България от последните едно-две десетилетия. Тази част проследява символното и интерпретативно справяне с миналото в условията на липса на консенсусен “голям разказ” за него – за разлика от консолидирания национален наратив, който е предмет (или контекст) на българските казуси, разгледани в първата част. С особено удовлетворение отбелязвам приноса на доц. Папучиев към разбирането на посткомунистическата носталгия от позицията на “антропологизацията на историческото” (с. 211) – добре аргументирана теза, подплатена със сериозен емпиричен материал. Приносният характер на тази позиция се определя от нейния потенциал да предложи убедително обяснение на преориентирането на носталгията от екзистенциално и жизненосветово явление в мощен елемент от популярната култура, подчинен на пазарна логика. Един малко проучван въпрос в това отношение, който позитивно откроява работата на доц. Папучиев на фона на съществуващите изследвания, е фокусът върху дисидентски (или “алтернативни”) практики през комунистическия период и тяхното съвременно ревитализиране и ресемантизиране. Тук е налице носталгия не по социализма, а по неговите тогавашни утопични алтернативи.

Антропологическият подход към феномени на масовата култура е особено успешен в прилагането му към маскарадните игри и фестивали в Пернишко – тема на втората монография на доц. Папучиев, представена за участие в конкурса: *Фестивали. Мрежи. Идентичности. Маскарадните игри в Перник и регионалните им отражения* (2021). Неин предмет е конструирането на “културно наследство” и сложните, многопластови социални и политически отношения, включени в този процес. Показано е как през периода на късния социализъм т.нар. художествена самодейност губи своя престиж за сметка на “автентичния фолклор”, който удобно се вписва в реториката на модерния национализъм и в частност – в стремежа към създаване на “национален художествен стил”. На примера на фестивала в Перник авторът показва начините, по които фолклорната култура се превръща в художествен продукт и тяхната обвързаност с идеологически и административни фактори. Демонстрирайки функционирането на

Сурва в два семантични регистъра – като част от традиционната култура и от социалистическата празничност – той убедително защитава тезата за инструментализирането на локалната традиция като част от политиките за формиране на групови идентичности, “опрени на идеологията на модерния национализъм” (с. 64). Още по-актуална и приносна е частта от книгата, посветена на постсоциалистическите трансформации на маскарадните игри, която разкрива сложните отношения между локалното, регионалното и националното, между ритуала и идеологията, връзките между поколенията, но също и конфликтите и тяхното отиграване и туширане в празничността, както и последиците от осъзнаването на перформативната стойност на ритуала за външни публики. Иновативният подход на Папучиев го насочва да търси автентичността на празника в действията на различни актьори и “на различни места в социалното действие, а не изцяло и само в традицията” (с. 129) – една изследователска програма, която високо ценя и която доказва своя потенциал в книгата. Не по-малко значимо е и съотнасянето на социалните идеологии, пазарните стратегии и символния капитал, свързан с празника и довели до изменение на неговата семиотична конструкция (с. 191).

Обобщавайки, трудовете на доц. Папучиев представляват несъмнен принос към изучаването на масовата култура и нейните социални и политически импликации. Нещо повече, фокусирани върху интригуващи казуси, емпирично плътни и написани на разбираем език, те имат потенциал за влияние и извън изследователската и академична общност.

III. Критични бележки и препоръки

В раздела за “Семейство Стоянови” (т.нар. “намерена фотография”) от монографията *Музеят – възможен и невъзможен* доц. Папучиев не разгръща докрай потенциала на своя антропологически подход, който така умело и плодотворно прилага в същата книга и в другите си работи. За интерпретацията на такива източници е важно да се отчете, че в историческия период на тяхното създаване фотографията не е била вездесъща и постоянна част от всекидневнието, каквато става впоследствие. Хората са се фотографирали предимно в ситуации, излизащи извън рутината: празници (вкл. публични), ритуали на прехода и други семейни събития, екскурзии, почивки. Ето защо уговорката на автора, че става дума за “значими моменти” (с. 259) от инак тривиални и повтарящи се биографични траектории е много важна и заслужава по-сериозно разгръщане. По този начин обяснението за констатираното от него “носталгично

връщане назад” (с. 262) би било още по-убедително: става дума не просто за фрагментирани спомени, отстранени от големия идеологически разказ (с. 265), а за най-умилителни фрагменти, избрани с любов и сглобени в собствен малък разказ.

При евентуални следващи издания на двете монографии препоръчвам справочният апарат да бъде обединен и изнесен накрая, а не след всяка глава, както е сега.

IV. Заключение

Въз основа на изтъкнатите достойнства и приносен характер на представените трудове убедено подкрепям кандидатурата на доц. д.н. Николай Папучиев за професор по ПН 2.2 Филология (*Антропология на българите. Български фолклор*).

Дата:15.11.2021 г.

Член на журито:

(Даниела Колева)